

*Пешков В. В.,**доктор філософії в галузі права**ORCID: <https://orcid.org/0009-0007-7286-6259>*

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВА ПРИРОДА ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ У СИСТЕМІ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Анотація. Статтю присвячено дослідженню адміністративно-правової природи продовольчої безпеки у системі національної безпеки України в умовах воєнного стану. Обґрунтовано, що продовольча безпека не може розглядатися лише як економічна, аграрна або соціальна категорія, оскільки її забезпечення безпосередньо пов'язане з діяльністю суб'єктів публічної адміністрації, нормативно-правовим регулюванням, державним контролем, моніторингом ризиків, управлінням продовольчими резервами, підтримкою агровиробників, захистом споживачів та організацією продовольчого забезпечення населення в умовах кризових загроз.

Розкрито значення продовольчої безпеки як складової національної безпеки України. Наголошено, що в умовах воєнного стану її зміст істотно розширюється, оскільки продовольча безпека охоплює не лише наявність достатнього обсягу харчових продуктів, а й фізичну та економічну доступність продовольства, безпечність і якість харчових продуктів, стабільність логістичних ланцюгів, захист агропродовольчої інфраструктури, розмінування сільськогосподарських земель, запобігання дефіциту окремих груп товарів і підтримку соціально вразливих категорій населення.

Особливу увагу приділено адміністративно-правовому змісту продовольчої безпеки, який проявляється через систему правових норм, управлінських рішень, адміністративних процедур, контрольних заходів, цифрового моніторингу, міжвідомчої координації та адміністративно-примусових засобів. Доведено, що продовольча безпека набуває реального значення лише за умови належної організації публічного адміністрування, чіткого розподілу повноважень між органами державної влади, військовими адміністраціями, органами місцевого самоврядування, контролюючими органами та іншими суб'єктами, відповідальними за продовольче забезпечення населення.

Запропоновано розглядати продовольчу безпеку як комплексну адміністративно-правову категорію, що поєднує публічний інтерес, національну безпеку, соціальну стабільність, економічну стійкість, безпечність харчових продуктів і практичну спроможність держави гарантувати продовольче забезпечення населення в умовах воєнного стану та післявоєнного відновлення.

Ключові слова: продовольча безпека, національна безпека, воєнний стан, публічне адміністрування, адміністративно-правове регулювання, продовольче забезпечення, агропродовольча інфраструктура, харчові продукти, державний контроль, моніторинг ризиків, продовольчі резерви, публічний інтерес.

Постановка проблеми. Продовольча безпека України в умовах воєнного стану набула особливого значення як один із ключових напрямів забезпечення національної безпеки, стійко-

сті держави та соціальної стабільності. Збройна агресія проти України, руйнування інфраструктури, порушення логістичних ланцюгів, мінування сільськогосподарських земель, зростання цін і ризики дефіциту окремих груп товарів істотно загострили проблему продовольчого забезпечення населення. Водночас продовольча безпека тривалий час розглядалася переважно в економічному або аграрному вимірі, тоді як її адміністративно-правова природа залишалася недостатньо розкритою. Саме публічна адміністрація забезпечує практичну реалізацію державної політики у цій сфері через нормативно-правове регулювання, моніторинг, контроль безпечності та якості харчових продуктів, управління резервами, підтримку виробників і захист споживачів. За таких умов продовольчу безпеку доцільно аналізувати не лише як стан забезпеченості населення харчовими продуктами, а як адміністративно-правову категорію. Її зміст відображає здатність держави організовувати, регулювати, контролювати і гарантувати продовольче забезпечення населення в інтересах національної безпеки. Саме тому актуальним є дослідження адміністративно-правової природи продовольчої безпеки у системі національної безпеки України в умовах воєнного стану.

Стан дослідження. Проблематика продовольчої безпеки України досліджувалася представниками юридичної, економічної, аграрної та управлінської науки. Окремі питання нормативно-правового забезпечення продовольчої безпеки в умовах воєнного стану розглядалися у працях А. Ольховської та О. Пащенко. У цих дослідженнях увагу зосереджено на особливостях правового регулювання продовольчої безпеки в період дії правового режиму воєнного стану, значенні спеціальних законодавчих змін, спрямованих на забезпечення продовольчих потреб населення, а також на необхідності адаптації правових механізмів до кризових умов.

Економічний і аграрний виміри продовольчої безпеки України в умовах війни аналізували А. Шевченко, А. Подсоха, О. Нів'єський, П. Мартишев, С. Кваша, А. Діброва та інші науковці. У їхніх працях розкрито вплив повномасштабної війни на аграрне виробництво, експорт, логістику, внутрішній продовольчий ринок, регіональну самозабезпеченість продовольством і глобальну роль України у світовій продовольчій системі. Такий підхід є важливим для цієї статті, оскільки дає змогу побачити продовольчу безпеку не лише як внутрішню соціально-економічну проблему, а й як чинник міжнародної стабільності.

Правові та адміністративно-правові аспекти продовольчої безпеки досліджували Ю. Пустовіт, С. Баранов, І. Курило, Т. Курман, Т. Коваленко, О. Кузмічов, М. Гребенюк та інші автори. Ю. Пустовіт розглядала адміністративно-правове забезпечення продовольчої безпеки, його форми, методи та засоби. С. Баранов об-

грунтував продовольчу безпеку як елемент системи національної безпеки України. І. Курило аналізувала адміністративно-правове регулювання окремих ланок продовольчого ланцюга, зокрема громадського харчування. Т. Курман зверталася до проблем правового забезпечення продовольчої безпеки в умовах агроєкоциду, що має особливе значення для оцінки наслідків збройної агресії для аграрної сфери та продовольчого забезпечення населення.

Водночас більшість наукових праць розкриває окремі аспекти продовольчої безпеки: аграрне виробництво, економічну доступність продовольства, нормативно-правове забезпечення, продовольчий ринок, державну аграрну політику, безпечність харчових продуктів або вплив війни на агропродовольчий сектор. Недостатньо системно досліджено саме адміністративно-правову природу продовольчої безпеки у системі національної безпеки України в умовах воєнного стану. Зокрема, потребують окремого аналізу її публічно-правовий зміст, ознаки, суб'єктний склад, адміністративні процедури, контрольні та наглядові засоби, цифровий моніторинг продовольчих ризиків, координація органів публічної адміністрації та адміністративно-правові механізми реагування на продовольчі загрози.

З огляду на це особливої актуальності набуває дослідження продовольчої безпеки як самостійної адміністративно-правової категорії. Такий підхід дозволяє перейти від загального економічного або аграрного розуміння продовольчої безпеки до її аналізу як напряму публічного адміністрування, що забезпечує захист національних інтересів, стабільність продовольчого забезпечення населення та здатність держави реагувати на кризові загрози в умовах воєнного стану.

Метою статті є дослідження адміністративно-правової природи продовольчої безпеки у системі національної безпеки України в умовах воєнного стану, визначення її змісту, ознак, функціонального призначення та ролі у механізмі публічного адміністрування.

Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити такі завдання: з'ясувати зміст продовольчої безпеки як адміністративно-правової категорії; визначити її місце у системі національної безпеки України; розкрити вплив воєнного стану на трансформацію продовольчої безпеки; охарактеризувати роль суб'єктів публічної адміністрації у забезпеченні продовольчої безпеки; окреслити основні адміністративно-правові засоби реагування на продовольчі ризики.

Виклад основного матеріалу дослідження. Національна безпека не є сукупністю ізолюваних напрямів державної політики, а становить складну, динамічну та взаємопов'язану систему, у межах якої економічна, воєнна, соціальна, екологічна, інформаційна, енергетична, продовольча та інші складові впливають одна на одну. Закон України «Про національну безпеку України» визначає правові засади державної політики у цій сфері, що дає можливість розглядати національну безпеку як комплексний правовий і управлінський режим захисту життєво важливих інтересів людини, суспільства і держави [1].

Системний характер національної безпеки проявляється у кількох ознаках. По-перше, вона має цілісність, оскільки порушення одного її елемента здатне впливати на функціонування інших елементів. По-друге, вона має структурність, адже складається з окремих взаємопов'язаних сфер, кожна з яких виконує власну функцію у забезпеченні стійкості держави. По-третє, вона має ієрархічність, оскільки загальні національні інтереси конкретизуються через галузеві політики, програми, стратегії та

адміністративні процедури. По-четверте, вона має динамічність, оскільки зміст загроз змінюється залежно від політичних, воєнних, економічних, соціальних та екологічних умов. По-п'яте, вона має функціональну взаємозалежність, за якої ефективність однієї сфери безпеки прямо впливає на здатність держави підтримувати стабільність в інших сферах.

Саме через ці ознаки продовольча безпека не може розглядатися як другорядний або допоміжний елемент національної безпеки. Вона є однією з функціональних складових цієї системи, оскільки забезпечує базову умову існування населення, стійкість внутрішнього ринку, соціальну стабільність, працездатність економіки, обороноздатність держави та здатність територіальних громад функціонувати в умовах криз. Ю. Пустовіт слушно зазначає, що продовольча безпека є складовою національної безпеки, оскільки проблема забезпечення населення продовольством безпосередньо пов'язана зі стійкістю влади, стабільністю держави та захистом життєво важливих інтересів людини [7]. Такий підхід є важливим, однак його доцільно розвинути в адміністративно-правовому напрямі: продовольча безпека є не лише станом забезпеченості, а й результатом організованої діяльності публічної адміністрації.

У структурі національної безпеки продовольча сфера виконує подвійну функцію. З одного боку, вона забезпечує фізичне існування людини, доступ до харчових продуктів, підтримання здоров'я населення і соціальну стабільність. З іншого боку, вона пов'язана з економічною безпекою, аграрним виробництвом, логістикою, державними резервами, експортом, імпортом, цінами, якістю продукції та захистом внутрішнього ринку. Тому продовольчу сферу доцільно розглядати як окремий сегмент національної безпеки, у межах якого поєднуються аграрні, економічні, соціальні, санітарні, логістичні, контрольні та управлінські відносини.

В умовах воєнного стану значення продовольчої сфери істотно змінюється. Якщо в мирний час її основним завданням є стабільне функціонування виробництва, ринку і споживання, то у воєнний час вона набуває додаткових ознак кризової, оборонної, резервної, логістичної та соціально-захисної системи. Закон України «Про правовий режим воєнного стану» визначає особливий порядок функціонування органів державної влади, військового командування, військових адміністрацій та органів місцевого самоврядування в умовах воєнного стану [2]. У такому режимі продовольча сфера перестає бути лише сферою ринку або аграрного виробництва, оскільки вона стає об'єктом посиленого адміністративного впливу, кризового планування та спеціальної координації.

У цьому контексті важливо розмежувати поняття «продовольча сфера», «продовольча система» і «продовольча безпека». Продовольча сфера охоплює суспільні відносини, пов'язані з виробництвом, переробкою, зберіганням, транспортуванням, реалізацією, контролем, споживанням харчових продуктів, а також із державною підтримкою відповідних суб'єктів. Продовольча система є ширшим організаційно-функціональним утворенням, яке включає виробників, операторів ринку, логістичну інфраструктуру, органи публічної адміністрації, резерви, механізми контролю, інформаційні ресурси, споживачів і правила їх взаємодії. Продовольча безпека, своєю чергою, є не самою системою, а належним станом її функціонування, за якого держава спроможна гарантувати населенню стабільний доступ до достатніх, безпечних і якісних харчових продуктів.

Таким чином, продовольча система є організаційною основою, продовольча сфера є простором суспільних відносин, а продовольча безпека є правовим і публічно-управлінським результатом належного функціонування цієї системи. Саме нерозмежування цих понять призводить до теоретичних і нормативних проблем. У законодавстві України термін «продовольча безпека» визначено через захищеність життєвих інтересів людини, що виражається у гарантуванні державою безперешкодного економічного доступу людини до продуктів харчування [3]. Таке визначення має важливе значення, однак воно є недостатнім для умов воєнного стану, оскільки акцентує переважно на економічному доступі і не повністю охоплює фізичну доступність, безпечність, якість, сталість постачання, функціонування критичної агропродовольчої інфраструктури, державні резерви та кризове управління.

С. Баранов, досліджуючи продовольчу безпеку як елемент системи національної безпеки України, звертає увагу на її зв'язок із внутрішніми і зовнішніми чинниками, які впливають на здатність держави забезпечувати населення продуктами харчування [8]. Такий підхід є продуктивним, оскільки дозволяє вийти за межі суто аграрного бачення. Проте для адміністративно-правового аналізу важливо додати, що внутрішні і зовнішні чинники перетворюються на реальні загрози лише тоді, коли держава не має достатньо чітких правових процедур їх виявлення, оцінювання, попередження та нейтралізації. Тому адміністративно-правова природа продовольчої безпеки полягає не в самому факті існування ризиків, а у наявності чи відсутності належного публічно-управлінського механізму реагування на них.

У воєнний час продовольча система набуває додаткових ознак. Першою такою ознакою є підвищена залежність від безпекового середовища. Виробництво, зберігання і транспортування харчових продуктів залежать від доступу до земель, енергетики, доріг, складів, елеваторів, переробних підприємств та логістичних коридорів. Другою ознакою є резервний характер функціонування, оскільки держава повинна мати не лише поточне продовольче забезпечення, а й запаси для реагування на блокади, руйнування інфраструктури, переміщення населення та потреби оборони. Закон України «Про державні резерви» визначає правові, організаційні та економічні засади формування, розміщення, зберігання, використання, поповнення та освіження державних резервів [6]. Однак у контексті продовольчої безпеки цей закон потребує додаткового узгодження зі Стратегією продовольчої безпеки України на період до 2027 року, оскільки питання продовольчих резервів має бути не лише матеріально-резервним, а й соціально-безпековим.

Третьою ознакою продовольчої системи у воєнний час є її соціальна спрямованість. Продовольча безпека не може оцінюватися лише через обсяг виробництва або наявність товарів на ринку. Важливо, чи мають до них доступ діти, особи похилого віку, особи з інвалідністю, внутрішньо переміщені особи, малозабезпечені сім'ї, мешканці прифронтових і деокупованих територій. О. Батигіна звертає увагу на те, що право громадян на продовольчу безпеку пов'язане з гарантованим доступом населення до продовольства у кількості, необхідній для здорового життя [9]. Ця позиція дозволяє розглядати продовольчу безпеку не лише як категорію державної політики, а як напрям забезпечення базових прав людини.

Четвертою ознакою є контрольна насиченість продовольчої системи. У воєнний час держава повинна контролювати не лише наявність харчових продуктів, а й їх безпечність, якість, походження, умови зберігання, канали постачання та використання бюджетних і гуманітарних ресурсів. Закон України «Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів» визначає правові та організаційні засади забезпечення безпечності харчових продуктів, вимоги до операторів ринку, простежуваності та державного контролю [5]. Отже, продовольча безпека у системі національної безпеки має включати не тільки кількісний, а й якісний компонент.

П'ятою ознакою є інформаційна залежність. Продовольча система у воєнний час не може функціонувати ефективно без оперативної інформації про залишки продуктів, стан інфраструктури, потреби громад, логістику, ціни, резерви, переміщення населення та ризики дефіциту. Стратегія продовольчої безпеки України на період до 2027 року передбачає формування напрямів державної політики у цій сфері, зокрема пов'язаних із наповненням ринку, доступністю продовольства та посиленням продовольчої безпеки [4]. Проте стратегічного документа недостатньо, якщо він не підкріплений постійним адміністративним механізмом цифрового моніторингу і відповідальними суб'єктами.

З огляду на викладене можна виокремити кілька теоретико-правових проблем адміністративно-правового розуміння продовольчої безпеки у системі національної безпеки України. Перша проблема полягає у звуженому розумінні продовольчої безпеки як економічної доступності продуктів харчування. Такий підхід не враховує системного характеру національної безпеки і не показує взаємозалежності продовольчої сфери з оборонною, соціальною, економічною, логістичною, екологічною та демографічною безпекою. Друга проблема полягає у відсутності законодавчого поняття продовольчої системи, хоча саме ця система є фактичною основою продовольчої безпеки. Третя проблема пов'язана з недостатнім розмежуванням понять продовольчої сфери, продовольчого забезпечення і продовольчої безпеки. Четверта проблема полягає у слабкій нормативній інтеграції продовольчої безпеки до системи національної безпеки як окремого функціонального напрямку публічного адміністрування.

Для усунення цих проблем доцільно, на нашу думку, внести зміни до Закону України «Про засади державної аграрної політики та державної політики сільського розвитку» від 24 червня 2004 року № 1877-IV. Зокрема, визначення продовольчої безпеки доцільно викласти у ширшій редакції: «продовольча безпека це стан захищеності життєво важливих інтересів людини, суспільства і держави, за якого забезпечуються стабільна наявність, фізична та економічна доступність, безпечність, якість і сталість постачання харчових продуктів, а також спроможність держави запобігати продовольчим ризикам і реагувати на них в умовах звичайного функціонування, воєнного стану та післякризового відновлення». Таке визначення дозволить поєднати економічний, соціальний, безпековий, санітарний, логістичний і управлінський виміри продовольчої безпеки.

Також доцільно доповнити цей закон поняттям «продовольча система». Її можна визначити як «сукупність взаємопов'язаних суб'єктів, ресурсів, інфраструктури, правових норм, адміністративних процедур, логістичних зв'язків, резервів, контрольних механізмів та інформаційних ресурсів, за допомогою яких забезпечується виробництво, переробка, зберігання, переміщення,

реалізація, контроль і споживання харчових продуктів». Наявність такого поняття дозволить зробити законодавство більш системним, оскільки продовольча безпека буде розглядатися не абстрактно, а як результат функціонування конкретної продовольчої системи.

Окремі зміни доцільно внести і до Закону України «Про національну безпеку України» від 21 червня 2018 року № 2469-VIII. У ньому варто прямо закріпити продовольчу безпеку як функціональну складову системи національної безпеки України. Це важливо не лише з теоретичних міркувань, а й для практики публічного адміністрування, оскільки дасть підстави включати продовольчі ризики до документів стратегічного планування у сфері національної безпеки, планів кризового реагування, регіональних програм стійкості та діяльності військових адміністрацій.

Потребує удосконалення і Закон України «Про правовий режим воєнного стану» від 12 травня 2015 року № 389-VIII. У ньому доцільно, як ми вважаємо, окремо закріпити повноваження військових адміністрацій щодо забезпечення продовольчої стійкості територій. Йдеться про обов'язок оцінювати потреби населення у базових харчових продуктах, координувати гуманітарне постачання, визначати критичні об'єкти продовольчої інфраструктури, організовувати місцеві продовольчі резерви, забезпечувати першочергове постачання соціальних закладів і контролювати доступність продуктів у прифронтових та деокупованих громадах.

У Законі України «Про державні резерви» від 09 серпня 2023 року № 3310-IX доцільно, на нашу думку, посилити саме продовольчий компонент державних резервів. Закон регулює державні резерви загалом, однак у системі національної безпеки продовольчий резерв має спеціальне значення. Тому доцільно передбачити окремий розділ «про продовольчі резерви як елемент забезпечення продовольчої безпеки». У такій нормі слід визначити мінімальні групи продовольчих товарів, критерії їх оновлення, порядок розміщення у регіонах, особливості використання в умовах воєнного стану, обов'язковість цифрового обліку та взаємодію державного резерву з місцевими матеріальними резервами територіальних громад.

Окремо слід удосконалити Стратегію продовольчої безпеки України на період до 2027 року, схвалену розпорядженням Кабінету Міністрів України від 23 липня 2024 року № 684-р. У ній доцільно чіткіше закріпити співвідношення між продовольчою системою, продовольчою сферою та продовольчою безпекою. Крім того, операційний план заходів має містити не лише загальні завдання, а й конкретні адміністративні інструменти: електронну систему моніторингу продовольчих ризиків, карту критичної агропродовольчої інфраструктури, регіональні плани продовольчої стійкості, порядок взаємодії військових адміністрацій з органами місцевого самоврядування, а також механізм оцінювання доступності продовольства для соціально вразливих груп населення.

Треба зазначити, що наукові підходи до продовольчої безпеки поступово переходять від вузького аграрного розуміння до ширшого системного бачення. М. Гребенюк у дослідженні стратегічних засад забезпечення продовольчої безпеки України акцентує увагу на ролі Стратегії продовольчої безпеки України, формуванні продовольчого резерву в умовах воєнного стану та подоланні негативних наслідків для сільського господарства [10]. Цей підхід підтверджує, що продовольча безпека в умовах

війни повинна розглядатися не як самостійна аграрна проблема, а як міжсистемний елемент національної безпеки, у якому поєднуються право, управління, економіка, соціальна політика і кризове реагування.

Таким чином, адміністративно-правова природа продовольчої безпеки у системі національної безпеки України полягає у тому, що вона є не лише станом забезпеченості населення продуктами харчування, а й функціональною підсистемою публічного адміністрування, спрямованою на підтримання стійкості держави. Вона формується на перетині національної безпеки, аграрної політики, соціального захисту, державного контролю, продовольчих резервів, логістики, безпечності харчових продуктів і кризового управління. У воєнний час ця категорія набуває додаткового змісту, оскільки продовольча сфера стає не лише ринковою, а й безпековою, соціальною, оборонною та резервною системою.

З урахуванням викладеного **продовольчу безпеку у системі національної безпеки України** доцільно визначати як *комплексну адміністративно-правову категорію, що характеризує стан захищеності життєво важливих інтересів людини, суспільства і держави у продовольчій сфері, який забезпечується через належне функціонування продовольчої системи, діяльність суб'єктів публічної адміністрації, правове регулювання, контроль, моніторинг, резервування, кризове планування та гарантування фізичної, економічної і якісної доступності харчових продуктів*.

Висновок. Адміністративно-правова природа продовольчої безпеки у системі національної безпеки України розкривається через її зв'язок із цілісністю, структурністю, динамічністю і функціональною взаємозалежністю всієї системи національної безпеки. Продовольча безпека не є ізольованим елементом аграрної політики, оскільки вона впливає на соціальну стабільність, економічну стійкість, демографічну безпеку, громадський порядок, обороноздатність і здатність держави функціонувати в умовах воєнного стану. Саме тому вона має розглядатися як функціональна складова національної безпеки та самостійний об'єкт публічного адміністрування.

Установлено, що продовольча сфера, продовольча система і продовольча безпека є взаємопов'язаними, але не тотожними категоріями. Продовольча сфера охоплює відповідні суспільні відносини, продовольча система відображає організовану сукупність суб'єктів, ресурсів, інфраструктури, процедур і механізмів, а продовольча безпека є належним станом функціонування цієї системи. В умовах воєнного стану продовольча система набуває додаткових ознак, зокрема кризового, резервного, оборонного, логістичного, соціально-захисного та контрольного характеру.

Подальше удосконалення адміністративного законодавства доцільно спрямувати на оновлення законодавчого визначення продовольчої безпеки, закріплення поняття продовольчої системи, пряме визначення продовольчої безпеки як складової національної безпеки України, розширення повноважень військових адміністрацій у сфері продовольчої стійкості територій, посилення продовольчого компонента державних резервів і створення єдиної системи цифрового моніторингу продовольчих ризиків. Саме такий підхід дозволить перейти від фрагментарного регулювання продовольчої сфери до системної адміністративно-правової моделі забезпечення продовольчої безпеки України в умовах воєнного стану та післявоєнного відновлення.

Література:

1. Про національну безпеку України: Закон України від 21 червня 2018 року № 2469-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2018. № 31. Ст. 241. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19>
2. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12 травня 2015 року № 389-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 28. Ст. 250. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19>
3. Про засади державної аграрної політики та державної політики сільського розвитку: Закон України від 24 червня 2004 року № 1877-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 49. Ст. 527. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1877-15>
4. Про схвалення Стратегії продовольчої безпеки України на період до 2027 року та затвердження операційного плану заходів з її реалізації: розпорядження Кабінету Міністрів України від 23 липня 2024 року № 684-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/684-2024-%D1%80>
5. Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів: Закон України від 23 грудня 1997 року № 771/97-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1998. № 19. Ст. 98. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/771/97-%D0%B2%D1%80>
6. Про державні резерви: Закон України від 09 серпня 2023 року № 3310-IX. *Відомості Верховної Ради України*. 2023. № 90. Ст. 341. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3310-20>
7. Пустовіт Ю. Ю. Продовольча безпека як складова національної безпеки. *Публічне право*. 2023. № 3(51). С. 56–62. DOI: <https://doi.org/10.32782/2306-9082/2023-51-6>
8. Баранов С. О. Продовольча безпека як елемент системи національної безпеки України. *Право та державне управління*. 2024. № 4. С. 233–239. DOI: <https://doi.org/10.32782/1813-338X-2024.4.38>
9. Батигіна О. М. Право громадян на продовольчу безпеку. *Юридичний вісник*. 2022. № 4. С. 58–64. URL: https://www.yurvisnyk.in.ua/v4_2022/9.pdf
10. Гребенюк М. В. Стратегічні засади забезпечення продовольчої безпеки України в умовах воєнного стану. *Інформація і право*. 2024. № 4. URL: <https://il.ippi.org.ua/article/view/318086>

Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу (CC BY 4.0)

Pieshkov V. Administrative and legal nature of food security in the national security system of Ukraine under martial law

Summary. The article is devoted to the study of the administrative and legal nature of food security in the national security system of Ukraine under martial law. It is substantiated that food security should not be considered only as an economic or agricultural category, since it is a functional component of the national security system and directly affects social stability, economic resilience, public order, demographic security and the ability of the state to function in crisis conditions.

The article distinguishes between the concepts of the food sphere, food system and food security. It is determined that the food sphere covers the relevant social relations, the food system reflects an organised set of subjects, resources, infrastructure, procedures and mechanisms, while food security is the proper state of functioning of this system. It is emphasised that under martial law the food system acquires additional features, including crisis, reserve, defence, logistical, social protection and control characteristics.

The article substantiates the need to improve Ukrainian legislation by updating the legal definition of food security, introducing the concept of the food system, directly recognising food security as a component of national security, expanding the powers of military administrations in the field of food resilience, strengthening the food component of state reserves and creating a unified digital monitoring system for food risks.

Key words: food security, national security, martial law, food system, food sphere, public administration, administrative and legal regulation, state reserves, food resilience, food risks.

Дата першого надходження статті до видання: 17.06.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 15.07.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 10.09.2026